

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิ่งแวดล้อมมีบทบาทและสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งกำเนิดแห่งปัจจัยสี่ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ แต่ที่ผ่านมามีปรากฏการณ์มนุษย์ได้กระทำต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง ทั้งด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และด้วยความตั้งใจ การกระทำดังกล่าวนี้เท่ากับว่ามนุษย์ได้สร้างเงื่อนไขในการทำลายตนเอง ด้วยผลแห่งความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้ว่าในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมามนุษย์ประสบปัญหา ได้รับอันตราย และผลกระทบจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง เช่น ปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหาอุทกภัย ปัญหาความแห้งแล้ง ที่เป็นผลมาจากการทำลายสิ่งแวดล้อม และมีแนวโน้มจะรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ หากไม่มีการศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง มนุษย์ก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและปลอดภัยต่อไปได้

ในสภาวะการณ์ปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง โดยส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อมวลมนุษยชาติ ภาวะวิกฤติที่แสดงถึงอันตรายที่ใกล้เข้ามา ได้แก่ อุณหภูมิของโลกที่ร้อนขึ้น ชั้นโอโซนที่ห่อหุ้มโลกถูกทำลาย ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ภัยแล้ง มลพิษในน้ำ ดิน และอากาศ สารพิษอันตราย สารเคมีจากโรงงานอุตสาหกรรม และไอเสียจากรถยนต์ ซึ่งล้วนแต่เป็นปัญหาที่เกิดจากการที่มนุษย์ได้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างภาวะมลพิษให้เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทั้งสิ้น สำหรับประเทศไทยการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่ต้องแลกกับทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย และเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ส่งผลเสียต่อมลภาวะทางอากาศ น้ำ เสียง ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะมูลฝอย รวมทั้งการสูญเสียจากภาคอุตสาหกรรมที่สร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ภาวะโลกร้อน และการปล่อยก๊าซเรือนกระจก นำมาซึ่งความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมที่ประเมินค่ามิได้ และต้องใช้ทรัพยากรในการแก้ปัญหาและลดผลกระทบที่ต่อเนื่อง ซึ่งสร้างภาระกับสังคมและงบประมาณของรัฐอย่างไม่มีที่สิ้นสุด จากปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ทั่วโลกเกิดความใส่ใจด้านสิ่งแวดล้อม และได้ขยายวงกว้างมากขึ้น (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2554)

ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก จากกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และแรงกดดันจากภายใน จากสภาวะการณ์และการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ล้วนส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ ระบบการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนให้รองรับ

กับความท้าทายดังกล่าว นอกจากนี้ระบบการศึกษาเองก็มีปัญหาหลายประการที่เกิดจากระบบคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษา กฎ ระเบียบ และการบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งการดำเนินการจัดการศึกษาที่ไม่สนองตอบเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ แม้ว่าตลอดระยะเวลาของการพัฒนาการศึกษาจะมีภาพความสำเร็จของการจัดการศึกษาปรากฏให้เห็น แต่ส่วนใหญ่เป็นผลสำเร็จในเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ อาทิ การเพิ่มอัตราการเข้าเรียนของผู้เรียนในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาที่ใกล้เคียงหรือสูงกว่าระดับสากล จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น การกระจายโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษาผ่านนโยบายเรียนฟรี 15 ปีของรัฐ การผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางที่เชื่อมโยงกับตลาดแรงงานผ่านระบบการศึกษาแบบทวิภาคี โดยภาพรวมระบบการศึกษายังมีปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และการผลิตกำลังคนตามความต้องการของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

เมื่อเรื่องของสิ่งแวดล้อมได้ถูกยกระดับความสำคัญถึงจุดที่บรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) โดยยุทธศาสตร์ที่ 5 ได้ระบุชัดเจนว่า “การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม” ซึ่งนำไปสู่ยุทธศาสตร์ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ที่ 5 ว่าด้วย “การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม” ย่อมเป็นผลให้สถานศึกษาทั่วประเทศ ต้องปรับตัวเพื่อรับกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนการศึกษา 20 ปี ที่กล่าวถึงนี้ โดยในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถรับมือกับภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งในระดับประเทศและพื้นที่ และการนำประเทศไทยไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำและการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อมกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาคการศึกษาต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ ทักษะ สร้างทัศนคติ และความตระหนักแก่ผู้เรียนและคนทุกช่วงวัยในเรื่องความสำคัญของการพัฒนาและเติบโตในสังคมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สามารถปรับตัวในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติอย่างรวดเร็วและรุนแรง มีคุณธรรม จริยธรรม และรับผิดชอบต่อตนเอง และน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สามารถปรับตัวได้ในสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงและการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในส่วน of สถานศึกษานั้น การจัดการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน รวมไปถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มักจะถูกกำหนดตามกรอบมาตรฐานหลักสูตรของกระทรวงอยู่แล้ว แต่ในแต่ละ

สถานศึกษาอาจจะมีการปรับหรือพลิกแพลงให้เหมาะกับนักเรียนและท้องถิ่นที่แตกต่างกันไป แต่หากจะทำให้ให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีต่อเรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อมจริง ๆ สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการสอดแทรกเรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อมเข้าสู่กระบวนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดไปถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และเมื่อนักเรียนได้ผ่านกระบวนการเหล่านี้แล้ว เขาจะได้แนวคิดรวบยอดเรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อมได้อย่างครบถ้วน ชัดเจน และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางบวกมากขึ้น โดยผู้ที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดีก็คือครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นกำลังสำคัญในแต่ละสถานศึกษานั้น ๆ

ในปัจจุบันสถานศึกษาดำเนินการป้องกันและลดปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education) ซึ่งได้รับการยอมรับ และมีความสำคัญมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม โดยการถ่ายทอดจากผู้สอนสู่ผู้เรียน เพียงฝ่ายเดียวอาจไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เมื่อเทียบกับการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึกและความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์จากภายใน นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรตระหนักถึงความสำคัญของคนทุกกลุ่ม และเปิดโอกาสให้พลเมืองโลกทุกคนเข้าถึงการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างเท่าเทียมกัน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษาในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษา

โรงเรียนบ้านสันดาบ เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกับโรงเรียนขนาดเล็กทั่ว ๆ ไป คือ ปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัญหาด้านงบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ และอีกปัญหาหนึ่งซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่จำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนด้วยเช่นกัน นั่นก็คือ ปัญหาเกี่ยวกับจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่บริเวณชุมชนเมืองที่ล้อมรอบไปด้วยโรงงานอุตสาหกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาด้านมลพิษ ประกอบกับนักเรียนขาดทักษะและคุณลักษณะในการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ซึ่งสังเกตได้จากปริมาณขยะที่มีจำนวนมาก และค่าไฟฟ้าของโรงเรียนที่มีราคาค่อนข้างสูง ไม่สอดคล้องกับจำนวนนักเรียน แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังขาดจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ยังขาดประสิทธิภาพในการพัฒนานักเรียนให้มีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

จากสภาพปัญหาของนักเรียนดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการสถานศึกษาแห่งนี้นี้ เกิดความตระหนักที่จะต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเร่งด่วน และมีแนวคิดที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันดาบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตราบ เป็นอย่างไร
2. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตราบ มีลักษณะอย่างไร
3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตราบ เป็นอย่างไร
4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตราบ เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตราบ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตราบ
3. เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตราบ
4. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตราบ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตที่จะศึกษาดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษา สำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตราบ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในขั้นตอนนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตราบ ดังนี้

- 1.1 สภาพปัจจุบันปัญหาของการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตราบ
- 1.2 ปัญหา อุปสรรค และความต้องการการบริหารสถานศึกษา
- 1.3 ข้อเสนอแนะในการบริหารสถานศึกษา

2. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.1 ผู้ตอบแบบสอบถาม

2.1.1 ประชากร ได้แก่

- 1) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ทำการสอนในปีการศึกษา 2561 จำนวน 12 คน
- 2) นักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1-ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2561 จำนวน 85 คน
- 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2561 จำนวน 9 คน
- 4) ผู้ปกครองนักเรียน ประจำปีการศึกษา 2561 จำนวน 85 คน

2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

- 1) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ทำการสอนในปีการศึกษา 2561 จำนวน 12 คน ใช้ประชากรเป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย
- 2) นักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1-ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2561 จำนวน 70 คน ได้มาโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543)
- 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2561 จำนวน 9 คน ใช้ประชากรเป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย
- 4) ผู้ปกครองนักเรียน ประจำปีการศึกษา 2561 จำนวน 70 คน ได้มาโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543)

2.2 ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน ประเภทละ 1 คน รวม 5 คน ซึ่งเลือกโดยวิธีเจาะจง

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น คือ สภาพปัจจุบันปัญหาของการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันดาบ

3.2 ตัวแปรตาม คือ แนวทาง องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันดาบ

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันดาบ และตรวจสอบยืนยันเบื้องต้น

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในขั้นตอนนี้มุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันดาบ ดังนี้

1.1 ผลการสังเคราะห์สภาพการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันดาบ

1.2 ร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันดาบ

2. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันดาบ โดยการประเมินความสอดคล้ององค์ประกอบของรูปแบบ จำนวน 6 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จาก 3 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ที่มีประสบการณ์ในการบริหารไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน

2.2 กลุ่มที่ 2 เป็นครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ที่มีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน

2.3 กลุ่มที่ 3 เป็นศึกษานิเทศก์ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ที่มีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

3.1 **ตัวแปรต้น** คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันดาบ

3.2 **ตัวแปรตาม** คือ ร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันดาบ

ระยะที่ 3 การทดลองใช้และประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันดาบ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในขั้นตอนนี้มุ่งตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันดาบ ดังนี้

1.1 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตราบ ที่มีประเด็นที่ผ่านฉันทามติจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบงานและกลไก และเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

1.2 ร่างแผนภูมิรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตราบ ที่มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบงานและกลไก และเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

2. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.1 ในการตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตราบ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Applied Delphi Technique) ใช้ผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 17 คน ประกอบไปด้วย

2.1.1 ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร (ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร/ ผู้อำนวยการกลุ่มงาน) จำนวน 4 คน

2.1.2 ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 6 คน

2.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 4 คน

2.1.4 นักวิชาการศึกษา (อาจารย์มหาวิทยาลัย/ ศึกษานิเทศก์) จำนวน 3 คน

2.2 ในการวิเคราะห์เพื่อหาฉันทามติ (Consensus) ของผู้เชี่ยวชาญ ให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกันพิจารณาที่ได้จากการวิเคราะห์ผลของรอบที่ 1 ซ้ำอีก 1 รอบ จึงได้ผลที่เป็นฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญอย่างแท้จริง

2.3 ในการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตราบ โดยวิธีการ CVI (Content Validity Index) ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก 3 คน ขนาดกลาง 2 คน และขนาดใหญ่ 2 คน รวม 7 คน เลือกโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling)

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตราบ ที่มีความเที่ยงตรง

ระยะที่ 4 การนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันดาบ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 แผนภูมิรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันดาบ ภายหลังจากการปรับปรุง

1.2 แนวทางการเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันดาบไปใช้

2. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในชั้นตอนนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนบ้านสันดาบ

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันดาบไปใช้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษา หมายถึง สภาพปัจจุบันของการดำเนินการบริหารสถานศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านหลักการ ด้านวัตถุประสงค์ ด้านระบบบริหารสถานศึกษา ด้านรูปแบบบริหารสถานศึกษา ด้านปัญหาและอุปสรรค และด้านความต้องการรูปแบบบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันดาบ

1.1 ด้านหลักการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีการบริหารโรงเรียนเป็นฐาน

1.2 ด้านวัตถุประสงค์ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามหลักสูตร อัตลักษณ์ วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

1.3 ด้านระบบบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และผลลัพธ์

1.4 ด้านรูปแบบการบริหารสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษามีรูปแบบการบริหารสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

1.5 ด้านปัญหา-อุปสรรค หมายถึง ข้อขัดข้องในการบริหารสถานศึกษาในด้านเวลา คณะกรรมการสถานศึกษา การกระจายอำนาจ

1.6 ด้านความต้องการ หมายถึง ความต้องการของบุคลากรของสถานศึกษาในการรับทราบเป้าหมายร่วมกัน ความต้องการในการบรรลุเป้าหมาย วิสัยทัศน์ อัตลักษณ์ ปรัชญาในการจัดการศึกษา และความพึงพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น

2. การพัฒนารูปแบบการบริหาร หมายถึง การสร้างรูปแบบที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และเหมาะสมในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร และการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การสอบถาม การสัมภาษณ์ ผู้บริหาร การสนทนากลุ่ม การใช้เทคนิคเดลฟาย และการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหารสถานศึกษา

3. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หมายถึง แผนภาพแสดงความสัมพันธ์องค์ประกอบของหลักการ วัตถุประสงค์ ระบบงานและกลไก และเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ พร้อมสาระและรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบซึ่งจะประกอบด้วย กิจกรรมการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

4. การบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หมายถึง กระบวนการบริหารและกระบวนการพัฒนาการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีการกำหนดนโยบาย การวางแผน การควบคุม การแก้ไข และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่ดีและถูกสุขลักษณะ โดยมีแนวทางการดำเนินงาน 3 ด้าน คือ

4.1 ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การกำหนดนโยบาย การวางแผน การนิเทศ และการประเมินผลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

4.2 ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง การจัดสิ่งแวดล้อมที่เป็นวัตถุ อาคาร สถานที่ และบริเวณสถานศึกษา

4.3 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม

5. คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ที่ทำให้เกิดมลภาวะกับสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ตัวแปร คือ

5.1 การใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่า หมายถึง การใช้สิ่งของต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยการใช้ซ้ำหลาย ๆ ครั้ง (Reuse) การซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหาย (Repair) การคัดแยกขยะที่สามารถนำไปแปรรูปต่อได้ (Recycle)

5.2 การหลีกเลี่ยงการสร้างขยะ หมายถึง การใช้สิ่งของต่าง ๆ เท่าที่จำเป็น และไม่สร้างให้เกิดขยะเพิ่มมากขึ้น โดยการใช้สิ่งของอื่น ๆ ทดแทน เพื่อลดการเกิดขยะ (Reduce) การปฏิเสธที่จะใช้สิ่งของฟุ่มเฟือยหรือเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม (Reject)

6. การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หมายถึง การจัดการศึกษาที่ช่วยสร้างเสริมพฤติกรรม การกระทำ หรือการแสดงออกที่ทำให้เกิดมลภาวะกับสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ดังนี้

6.1 ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

6.2 ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมพฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

6.3 สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ดังนี้

1. ทำให้ทราบสภาพปัจจุบันและปัญหาของการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตปา

2. ผู้บริหารสถานศึกษาทราบแนวทางในการบริหารสถานศึกษา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนตามสภาพและบริบทของโรงเรียน

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสำหรับเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านสันตปา ไปส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาในสังกัดเพื่อให้การบริหารงานของสถานศึกษาเกิดประสิทธิผลมากขึ้น

4. ผู้บริหารระดับสูงสามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้กำหนดนโยบายในการบริหารเพื่อเสริมสร้างคุณภาพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างถูกทิศทาง